

Twee bedevaartplaatsen

In de serie artikelen over bedevaartsplaatsen in het bisdom Rotterdam staan deze keer twee plaatsen centraal: Dordrecht en Den Haag. In beide steden is een relik van het Heilig Kruis.

Verering 'Heilig Hout' krijgt nieuwe impuls

"De verering van het Heilig Hout heeft vooral grote betekenis voor mensen die het moeilijk hebben", vertelt pater Hofstede o.carm., pastor in de Antoniuskerk. "Ze ervaren bescherming, een band met het lijden van Christus."

Pater Hofstede (67) is sinds 2001 pastor in de Heilige Mariaparochie in Dordrecht, waartoe de Antoniuskerk behoort. Na de overbrenging van het Heilig Hout uit de Mariakerk naar de Antoniuskerk in 2003 begint hij met het revitaliseren van de verering van het Heilig Hout, samen met onder meer Jan Wiersma. Diens schoonvader was één van de mensen die de relik in 1953 weer vanuit België naar Dordrecht brengt. Wiersma zelf loopt mee in de eerste processie van dat

jaar. Momenteel is Jan Wiersma bezig met het opzetten van een Broederschap van het Heilig Hout. Hofstede: "We willen ook de processie buiten de kerk in ere herstellen, maar ik vind dat er dan wel behoorlijk wat mensen mee moeten lopen." Op Goede Vrijdag is de verering van het Heilig Hout een belangrijke gebeurtenis. Er komen rond driehonderd mensen naar toe, waarbij de relik ook wordt gekust.

Relatie middeleeuws Dordrecht

Pater Hofstede vertelt dat de verering van het Heilig Hout voor velen ook van betekenis is vanwege relatie met het middeleeuwse Dordrecht: "Toen bracht de relikverering eenheid in de stad. Iederéén kwam toen in de Grote of Onze Lie-

ve Vrouwekerk samen om te vieren." Na de reformatie is Dordrecht vooral een protestantse stad, en dat is zij ook nu nog. Tien procent van de christenen is rooms-katholiek. Er zijn goede oecumenische contacten met de verschillende protestantse groeperingen, onder andere in het Platform van pastores en predikanten in de binnenstad, waarvan pater Hofstede voorzitter is. "Ik heb gemerkt dat ook protestanten iets hebben met de Heilig Houtcultus. Ik denk dat dat ook te maken heeft met het gevoel van eenheid zoals dat in de katholieke middeleeuwen in Dordrecht rond het Heilig Hout bestond."

Verering van het Heilig Kruis in Dordrecht

Begin vijftiende eeuw schenkt Claes Scoutet, inwoner van Brugge van Dordtse afkomst, de relik van het Heilig Kruis ('Heilig Hout') aan de Grote of Onze Lieve Vrouwekerk in Dordrecht. Hij zou persoonlijk een deel van het Heilig Kruis hebben meegebracht van een reis naar het Nabije Oosten.

In 1431 wordt de relik aan een bisschoppelijk onderzoek onderworpen: het hout wordt niet beschadigd door vlammen en zinkt niet in water, waarmee de echtheid bewezen wordt geacht. Pas op 3 juli 1457 begint de cultus, enkele dagen na de stadsbrand in de nacht van 28 op 29 juni: het relik wordt ongeschonden in de puinhopen van de kerk aangetroffen.

Wonderen

Na dit mirakel volgen nog veel wonderen, waarvan er 175 zijn opgetekend in een geschrift ('Mirakelboek') uit de negentiende eeuw. De wonderen vinden vooral plaats in de periode 1458 tot 1464 en betreffen hoofdzakelijk genezingen. Zestien mirakels hebben te

maken met scheepvaart. Dit kan te maken hebben met de betekenis van Dordrecht als havenstad. De meeste mensen die een wonder van het Heilig Hout ervaren komen uit Dordrecht of naaste omgeving. Het kan zijn dat rondreizende bedelmonniken van het karmelietenklooster te Schoonhoven, die zeer geïnteresseerd zijn in deze verering, de cultus in die tijd breed bekend maken.

Heilig Hout naar de Antoniuskerk

De reformatie maakt een einde aan de cultus. Na 1572 zijn processies verboden en de Grote Kerk komt in protestantse handen. De relik van het Heilig Kruis verdwijnt spoorloos. Pas in 1953(!) duikt het Heilig Hout weer op: een vrouw brengt bij haar intrede in het benedictinessenklooster in het Belgische Hekelgem tal van relieken mee, waaronder een fragment van het Heilig Hout van

Dordrecht. Op 27 februari 1953 krijgt het Heilig Hout een plaats in de Onze Lieve Vrouwekerk aan de Brouwersdijk. Na sluiting van deze kerk in 2003 wegens teruglopend kerkbezoek verhuist het relik naar de Antoniuskerk bij het station. Dordtenaar Jan Wiersma en pater Hofstede blazen van

af 2006 samen met een parochiële commissie de verering nieuw leven in. In dat jaar wordt in de Antoniuskerk een speciaal altaar in gebruik genomen waarin het relik is geplaatst. Elk jaar op de zondag na 29 juni vindt verering van het Heilig Hout plaats met een Eucharistieviering, een plechtig Lof en een feestmarkt op het kerkplein. Deze zondag is ook de 'Parochiedag'.

Bronnen:

Peter Jan Margry en Charles Caspers, 101 Bedevaarten in Nederland, uitgeverij Bert Bakker 2008, www.meertens.knaw.nl.

Verering van Maria van Eikenduinen en het Heilig Kruis

"De devotie van Maria van Eikenduinen en het Heilig Kruis verbindt ons in Den Haag met de katholieken in de periode waarin het moeilijk was om je geloof overeind te houden", vertelt pastoor Van der Helm van de Sint-Jacobusparochie in Den Haag.

Dit jaar nodigt Van der Helm (46), sinds 2007 pastoor van de Sint-Jacobusparochie en deken van Den Haag, ook andere parochies in de Hofstad uit om deel te nemen aan de voettocht in de vroege ochtend van Hemelvaartsdag. "De verering van Maria van Eikenduinen en het Heilig Kruis kan ook een rol spelen bij de zoektocht naar de gemeenschappelijke wortels van rooms-katholiek Den Haag. Het groeiende contact tussen de parochies in Den Haag in het kader van het bisdomproject 'Samen-

werking Geboden 2' (het samengaan van verschillende parochies in grotere clusters, red.) biedt een goede kans om samen op zoek te gaan," aldus pastoor Van der Helm. Vanuit de Jacobus is het gebruikelijk om de Rozenkrans te bidden tijdens de tocht. Van der Helm: "Andere parochies kunnen natuurlijk tijdens de tocht een andere vorm van meditatie kiezen."

Onderweg zijn

De pelgrimstocht naar de ruïne op

de Algemene begraafplaats Oud-Eikenduinen is een belangrijk moment in het jaar voor de Jacobusparochie. De belangstelling voor de voettocht groeit. Ieder jaar zijn er nieuwe gezichten. "Het 'onderweg zijn' is denk ik voor mensen belangrijk. Niet alleen maar stilzitten in kerkenbanken. Als christenen zijn wij ook 'mensen van de Weg', een mooi beeld bij de pelgrimstocht," zegt pastoor van der Helm. "Het is heel bijzondere ervaring om 's ochtends vroeg biddend door de stille stad te lopen."

Verering in Eikenduinen, een korte geschiedenis

De verering in het dorpje Eikenduinen – nu op het grondgebied van Den Haag – is een combinatie van de verering voor Maria en een splinter van het Heilig Kruis. Het is onbekend wanneer de kerk van Eikenduinen de relik van het Heilig Kruis heeft verworven. De oudste vermelding van Eikenduinen als cultusplaats stamt uit 1396, als de Hollandse gravin Margaretha van Brieg de kerk bezoekt om daar het Heilig Kruis te vereren. De verering voor Maria is van later datum en vooral gericht op Onze Lieve Vrouw van Zeven Weeën. Rond 1500 bestaat in Den Haag een broederschap van Onze Lieve Vrouw van Zeven Weeën en een Gilde van de Heilige Maagd Maria, gevestigd in de Sint-Jacobuskerk (nu Grote Kerk in Den Haag). In Eikenduinen zelf bestaat in die tijd een broederschap van het Heilig Kruis.

Afbraak van de kerk, verering gaat door

In 1580 – na de Reformatie – gelasten de Staten van Holland de afbraak van de kerk van Eikenduinen: om de bedevaart met wortel en tak uit te roeien. Ondanks veel verzet van de katholieken wordt de sloop in 1581 doorgezet. Een ruïne van de toren van de middeleeuwse kerk is nog steeds bewaard op de Algemene Begraafplaats Oud Eik en Duinen. De katholieken blijven getuigen van

hun verering voor zowel het Heilig Kruis als Maria. In de eeuwen die volgen zijn bij de ruïne talrijke bedevaarten ter ere van de Heilige Maagd Maria. Uit een rapport van het Hof van Holland blijkt dat in 1762 op Goede Vrijdag de bedevaart, met honderden mensen, 'een bedaarde bedoening was: er werd niet gezongen en er werden geen kruisen of beelden vereerd.' Waarschijnlijk staan de autoriteiten daarom de bedevaarten oogluikend toe. Uit de negentiende eeuw stammen verhalen over gelovigen uit het Westland die met zieke kinderen op weg gaan naar Eikenduinen in de hoop op genezing.

Nieuwe impuls in het Mariajaar 1988

In 1924 beschrijft pastoor Van de Griendt van de Haagse Heilige Familieparochie aan de Kamperfoeliestraat (vlakbij Eikenduinen) de bedevaarthistorie. Hij droomt van 'nieuwe pelgrimsscharen'. De bedevaart komt echter pas na de Tweede Wereldoorlog op gang, zij het niet met 'grote pelgrimsscharen'. In het Mariajaar 1988 komt op initiatief van

pastoor Hofstede van de Haagse Sint-Jacobusparochie aan de Parkstraat en met deelname van de H. Familie, de bedevaart weer goed op gang. Vanaf dat jaar lopen in de vroege ochtend van Hemelvaartsdag de gelovigen van de Parkstraat naar de ruïne op de begraafplaats Oud-Eikenduinen. Onderweg wordt

de Rozenkrans gebeden en het relik van het Heilig Kruis meege dragen. Naar middeleeuws gebruik wordt driemaal rond de ruïne van de toren gelopen, waarna zegening van de gelovigen met het relik van het Heilig Kruis plaatsvindt. De bedevaart wordt afgesloten met een Eucharistieviering. Het relik is tegenwoordig in de uit 1878 stammende Sint-Jacobuskerk. Hoe het daar terecht is gekomen is niet bekend. Op Goede Vrijdag vindt in deze kerk de Kruisverering onder het relik van het Heilig Kruis plaats.

Bronnen:

Peter Jan Margry en Charles Caspers, 101 Bedevaarten in Nederland, uitgeverij Bert Bakker 2008, www.meertens.knaw.nl.